

Advies SARC – Vlaamse Sportraad

Arenbergstraat 9
 1000 Brussel
 Tel 02 553 06 29
sarc@vlaanderen.be
www.sarc.be

CONCEPTNOTA ACTIEPLAN GEZOND SPORTEN

Advies van de Vlaamse Sportraad

Vlaams minister Philippe Muyters vroeg de Vlaamse Sportraad op 25 juni 2012 om advies over deze conceptnota. Op dat moment was het mandaat van de *oude* Vlaamse Sportraad afgelopen en was de *nieuwe* Vlaamse Sportraad nog niet geïnstalleerd.

De *nieuwe* Vlaamse Sportraad had op 1 oktober 2012 een gesprek over de conceptnota met Nicole Bossaerts van het kabinet-Muyters en Nancy Barette van het team medisch verantwoord sporten, die de nota toelichtten en vragen van leden beantwoordden.

De Vlaamse Sportraad bracht op zijn plenaire vergadering van 7 november 2012 het volgende advies uit.

De kernboodschap van deze conceptnota is **SPORTEN IS GEZOND, ZOLANG JE GEZOND SPORT.**

De conceptnota komt niet uit de lucht vallen. Het Vlaamse regeerakkoord van 15 juli 2009 heeft het over het vitale belang van sport voor een gezonde samenleving. In zijn beleidsbrief sport 2010-2011 kondigt Vlaams minister Philippe Muyters een globaal plan aan rond sportletselpreventie. Vlaanderen in Actie (ViA) ziet gezonde sportbeoefening als een belangrijke factor voor een warme samenleving. En dan is er onder meer nog de intentieverklaring van Vlaams ministers Philippe Muyters en Jo Vandeurzen van 25 oktober 2010, om door sensibilisering van het brede publiek, het relatieve aantal en de ernst van sportletsels tegen 2015 substantieel te laten dalen.

De conceptnota is een soort Groenboek, met knelpunten en acties, en met als doel zoveel mogelijk mensen te stimuleren om regelmatig én gezond te sporten.

Het kabinet-Muyters beklemtoont dat het niet de bedoeling is personen of organisaties extra verplichtingen op te leggen. De conceptnota wil voor iedereen de randvoorwaarden creëren en optimaliseren om in gezonde omstandigheden te kunnen sporten. Dat ligt volledig in de lijn van vroegere adviezen van de Vlaamse Sportraad rond medisch verantwoord sporten.

De conceptnota kan trouwens hiaten helpen invullen die zijn ontstaan nadat doping (volkomen terecht) uit het MVS-decreet werd geschrapt en in een eigen decreet werd ondergebracht.

De Vlaamse Sportraad is onder de indruk van deze nota. Hij vindt het een uitstekend initiatief. Het is vooral belangrijk dat de nota er is. Positief is dat men uitgaat van het draagvlakprincipe: geen verplichtingen opleggen, wel inhoudelijk stimuleren van personen, organisaties, ... Er wordt een weldoordacht onderscheid gemaakt tussen diverse groepen sporters en specifieke sporten. Er zijn pogingen om ook de niet georganiseerde sporter aan te spreken, een doelgroep die het

huidige beleid vaak over het hoofd ziet. Er lijkt geen bijkomende druk te komen op de georganiseerde sport.

Anderzijds moet men opletten dat de nota niet negatief overkomt. De nota moet in de eerste plaats wervend zijn. Sport mag niet als gevaarlijk worden voorgesteld. Risico's wegen niet op tegen de onweerlegbare voordelen. Wat de acties aangaat, het moet duidelijk zijn wat concreet van sportfederaties en sportdiensten zal worden verwacht. Ten slotte moet er op acties worden gefocust met een mogelijke impact op de anders georganiseerde en niet georganiseerde sport.

Begripsafbakening

Het eerste dat men in zo'n conceptnota verwacht, is een omschrijving van *gezond sporten*. Die definitie ontbreekt hier. Het zou verkeerd zijn om *gezond sporten* enkel vanuit een medisch oogpunt te bekijken. Ook de sociale, fysieke, mentale, psychische gezondheid is belangrijk. Bovendien is sport een ondergewaardeerd aspect van de preventieve geneeskunde. Anders gezegd, sportbeoefening heeft een gunstig effect op de gezondheid en bij uitbreiding op de sociale zekerheid.

Conceptnota of Actieplan ?

De benaming *Conceptnota Actieplan* zorgt voor verwarring. Concept(en) en (bestaande) actie(s) lopen wat dooreen. Het onderscheid is niet altijd duidelijk. Sommige acties lopen al of zijn al achter de rug, andere moeten dringend van start gaan.

De vraag rijst wat het statuut is van de conceptnota. Wat gaat men ermee aanvangen? Wie gaat wat doen? Wie gaat de acties trekken, wie zorgt voor de coördinatie en voor de eindredactie? Het kan nuttig zijn om onder de acties van de Vlaamse overheid ook naar de regelgeving te verwijzen en duidelijk te maken wat er concreet zal veranderen.

Effectmeting

De resultaten van het voorgestelde actieplan worden makkelijker meetbaar als er indicatoren in de nota staan die effectmeting mogelijk maken.

Transversaal

Het transversale karakter van de nota is erg belangrijk: gezond sporten overstijgt de sportsector en belangt nog andere beleidsvelden aan.

Artsen

Voor artsen en paramedici is een vooraanstaande rol weggelegd op het vlak van gezonde sportbeoefening. Maar dan moeten ze daar wel voor worden gesensibiliseerd.

Veel artsen leggen nu al de nadruk op het belang van sporten en bewegen. De artsenopleiding is belangrijk. De sportsector zou daarover, eventueel samen met het team medisch verantwoord sporten, een gesprek kunnen vragen met decanen van de faculteiten geneeskunde, en/of met de Vereniging van Vlaamse Sportartsen, of de Vlaamse Gezondheidsraad. De Vlaamse Sportraad is graag bereid om daarin het voortouw te nemen.

De Vlaamse Sportraad is geen voorstander van een aparte opleiding sportgeneeskunde.

De universiteiten kunnen beter de gezondheidswaarde van de sport en de beginselen en implementatie van de sportgeneeskunde in de basisopleiding van alle geneesheren opnemen, zodat elke toekomstige huisarts een eerste aanspreekpunt kan zijn voor een sporter en hem indien nodig door kan verwijzen naar specialisten, bijvoorbeeld een cardioloog.

Doelgroep

De nota gaat over gezond sporten, niet over sporten voor de gezondheid. De nota is gericht op wie al sport, veel minder op wie nog moet worden overtuigd om te sporten.

De 2 aspecten zijn nochtans onlosmakelijk verbonden.

✓ Wie sport, moet dat op een gezonde manier doen.

- ✓ Sport en beweging dragen bij tot een goede gezondheid. Er wordt voorgesteld om de nota rond deze 2 pijlers te construeren: wie sport en wie niet sport. Die twee pijlers zijn onlosmakelijk verbonden, maar moeten duidelijk apart worden benaderd. Die aparte benadering komt nog te weinig aan bod.

Tekstbespreking

Pag 10 *Fitness*

[...] Een ander probleem in de fitnesssector is het uitvoeren van medische handelingen door niet-artsen (zoals het afnemen van maximale of submaximale inspanningsproeven). Ze verzorgen soms ook de begeleiding van personen in revalidatie, maar kunnen niet altijd garanderen dat dit door medisch of paramedisch geschoold personeel gebeurt. [...]

Een sporter kan tot maximale inspanning trainen maar enkel nadat eerder door onder meer een maximale inspanningsproef hiervoor groen licht is gegeven.

Pag 12 *Bestaande acties vanuit de Vlaamse overheid*

- ✓ *een bijlage bij De Standaard van december 2010 over goede voornemens voor het jaar 2011, een artikel over gezond sporten.*
- ✓ *de campagne Verantwoord sporten? Train eerst je gezond verstand*

Voorstel om die twee punten te schrappen. Het betreft geen lopende acties, maar acties uit het verleden. Ze illustreren dat er al veel werk verzet is, maar zijn in deze context niet relevant.

Pag 13 *Voor scholen en leerkrachten lichamelijke opvoeding*

- ✓ *de barometer van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd waarmee Bloso vijfjaarlijks de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd onderzoekt. Daarbij wordt een representatieve steekproef van 6-18-jarige jongeren getest aan de hand van de Eurofit-testbatterij.*

De barometer hoort veeleer thuis onder de vierde pijler: monitoring.

Pag 14 *Topsporters*

- ✓ *via de topsportfederaties, topsportscholen, sportclubs, Bloso - afdeling Topsport, erkende keuringscentra, Vlaams Coaches Platform*

Voorstel om *sportclubs* te schrappen of te vervangen door *specifieke topsportclubs*.

Pag 15 *OD2 - Eind 2015 is de informatie om gezond en duurzaam te sporten via zoveel mogelijk kanalen naar de sporters verspreid.*

Mogelijke acties:

- ✓ *Vernieuwen van de website www.gezondsporten.be*
 - *Daarna ook actueel houden van de website*
- ✓ *Bepalen van een communicatiestrategie*
 - *In verschillende fasen: vooronderzoek communicatiestrategie, opmaak mediaplan, bepalen van communicatiestrategie [...]*

Het is niet duidelijk hoe groots men dit ziet. Het kan voor weinig geld (bijvoorbeeld website inhoudelijk vernieuwen, zelf communicatieplan opstellen ...), maar het kan ook heel duur worden (bijvoorbeeld volledig nieuwe website, wat niet opportuun lijkt, aanstelling van een communicatiebureau, ...). 2013 wordt budgettair alleszins geen eenvoudig jaar. Dus: voorzichtig met budgettering, en zeker niet ten koste van andere initiatieven. Samenwerking onderzoeken met het domein Gezondheid.

Pag 17 ✓ *Basisprotocol*

De eerste trap is een beperkt basispakket voor het testen van de geschiktheid voor sport, ongeacht de uit te oefenen sport. De belangrijkste criteria voor dit basisprotocol zijn duur, efficiëntie, effectiviteit en kostprijs. Het moet technisch eenvoudig zijn en alle belangrijke lichaamsfuncties in relatie tot sporten testen. Hier kan gedacht worden aan

een vragenlijst die de sporter eventueel samen met een arts invult. Aan de hand van de ingevulde vragenlijst krijgt de sporter of toekomstige sporter hetzij groen licht voor het beoefenen van de meeste sporten, hetzij het advies om zich verder te laten testen naar zijn geschiktheid om te sporten. Aan de hand van het resultaat van deze test kan de sporter of toekomstige sporter ook georiënteerd worden naar de voor hem meest geschikte vormen van sportbeoefening.

Het basisprotocol zou deel uit moeten maken van het medische schooltoezicht.

Pag 17 *Het bestaande sportmedische onderzoeksapparaat, bestaande uit erkende keuringsartsen en keuringscentra volstaat niet om geschiktheidstesten op maat van alle sporters en toekomstige sporters te organiseren. Om meer sporters te kunnen bereiken, moet het aanbod verbreed worden. Recreatieve en competitieve sporters weten niet altijd waar ze terecht kunnen voor het testen van hun geschiktheid om te sporten. Het aanbod voor topsporters is al redelijk goed uitgewerkt, maar kan beter op hun noden afgestemd worden door bijvoorbeeld een grotere keuzevrijheid mogelijk te maken. Door reorganisatie van het sportmedische onderzoeksapparaat moet elke subdoelgroep terecht kunnen voor geschiktheidstesten op maat.*

✓ *Categorie 1: huisartsen*

Voor het basisprotocol moeten sporters bij hun huisarts terecht kunnen voor het evalueren van hun geschiktheid voor de meeste sporten. De huisarts kan, als dat nodig blijkt, doorverwijzen, ofwel voor verder onderzoek bij een sportarts of arts-specialist, ofwel voor begeleiding of voor aangepaste sportbeoefening.

✓ *Categorie 2: sportartsen*

De geschiktheidsattesten voor het beoefenen van welbepaalde sporten met een verhoogd risico op gezondheidsschade worden door sportartsen afgeleverd.

✓ *Categorie 3: sportmedische centra*

Multidisciplinaire centra zorgen, onder leiding van een sportarts die samenwerkt met arts-specialisten en paramedische experts, voor meer gespecialiseerde en sportspecifieke begeleiding. Zij zijn bevoegd voor het testen van de geschiktheid van getalenteerde sporters. Ze werken samen met topsportscholen om groepsadvies en -begeleiding te organiseren.

Dat het bestaande sportmedische onderzoeksapparaat, met keuringsartsen en keuringscentra, niet volstaat om geschiktheidstesten op maat van alle sporters en toekomstige sporters te organiseren, is maar al te waar. Het aanbod moet inderdaad worden verbreed. Maar sporters die voor het basisprotocol bij hun huisarts terecht kunnen, dat zal nog niet voor morgen zijn. Een huisarts heeft doorgaans niet voldoende ervaring om de geschiktheid voor de meeste sporten te evalueren. De best geplaatste persoon om de motorische geschiktheid voor de meeste sporten in te schatten, is de leerkracht lichamelijke opvoeding.

Geschiktheidsattesten om welbepaalde sporten met een verhoogd risico op gezondheidsschade te beoefenen, moeten volgens de nota door sportartsen worden afgegeven. Sportartsen zijn beter geplaatst voor sensibilisering, dat klopt. Alleen, de sportarts bestaat officieel niet, evenmin als de sportkinesitherapeut. Sportartsen en sportkinesitherapeuten hebben geen eigen nomenclatuur of tarieven.

Pag 19 *OD2 - Eind 2012 is het sportmedisch keuringsapparaat voldoende uitgebouwd om alle sporters een geschiktheidsonderzoek op maat aan te bieden. [...]*

✓ *Uitwerken van een vormingsaanbod voor huisartsen en sportartsen voor het sportmedisch keuren van sporters*

- *Met medewerking van de Vereniging van Sport- en Keuringsartsen*
- *Kan bestaan uit mailing, dvd, online-informatie, onlinetool voor sportmedisch geschiktheidsonderzoek, symposium*

✓ *Opleiden van huisartsen en sportartsen om sporters sportmedisch te testen*

- *Vormingsdagen voor huisartsen over de cardiovasculaire geschiktheid van*

sporters (in samenwerking met partners, bijvoorbeeld Vereniging van Sport- en Keuringsartsen, huisartsenverenigingen)

- *Navorming voor keuringsartsen*

Een vormingsaanbod voor huisartsen en sportartsen uitwerken voor sportmedische keuring van sporters, is een taak voor de faculteiten geneeskunde.

Pag 21 ✓ *Mensen met een bewegingsbeperking*

De drempel naar het bestaande sportaanbod is vaak te hoog voor mensen met een bewegingsbeperking, zodat ze vaak blijven hangen in de context van medische revalidatie. Aan de andere kant zijn de aanbieders van sportactiviteiten niet altijd voldoende gekwalificeerd om mensen met een bewegingsbeperking op een medisch verantwoorde manier te begeleiden. Tot op heden bestaat er geen of weinig beleidsstrategie om sporten bij personen met een lichaamsbeperking te ondersteunen. Via een proefproject (bijvoorbeeld voor patiënten met multiple sclerose en patiënten met ankyloserende spondylitis) kunnen strategieën uitgetest worden die later eventueel op andere doelgroepen toegepast kunnen worden.

De termen lichaams-/bewegingsbeperking worden door elkaar gebruikt. Het betreft hier een gedeelde verantwoordelijkheid, met het domein Gezondheid.

Pag 21 ✓ *Het decreet inzake medisch en ethisch verantwoord sporten*

De sportverenigingen krijgen de verantwoordelijkheid om het medisch verantwoord sporten voor hun leden te garanderen. De decreetgever gaat er daarbij vanuit dat de sportverenigingen het best geplaatst zijn om voor maatregelen te zorgen, rekening houdend met de eigenheid van de door hen aangeboden sporttak. Dat heeft geleid tot een gebrek aan uniformiteit, onder meer op het vlak van de sportmedische keuring. De sportverenigingen, maar ook andere organisatoren, zijn gebaat met generieke richtlijnen die ze kunnen aanpassen aan de specifieke vereisten van de sporttakken die ze organiseren, zoals die nu bestaan voor cardiovasculaire geschiktheid en deels ook voor letselpreventie.

Sportverenigingen zijn inderdaad gebaat met generieke richtlijnen die ze kunnen aanpassen aan de specifieke vereisten van de sporttakken die ze organiseren. Maar niet als ze die verplicht moeten toepassen. Nu kan elke federatie bijvoorbeeld kiezen of ze wel of geen medisch attest opvraagt bij aansluiting.

Pag 21 ✓ *Facultatieve opdracht prioriteitenbeleid „gezond sporten” voor de Vlaamse gesubsidieerde sportfederaties*

De sportfederaties dienen een onderbouwd activeringsbeleid voor de jeugd te voeren in functie van gezond sporten. De beoogde leeftijd is de groep min-18-jarigen. [...]

De beoogde leeftijd is de groep van min-19-jarigen (= tot en met 18 jaar) en niet van min-18-jarigen (= tot en met 17 jaar).

Pag 24 *Eind 2015 weten federaties en sportorganisatoren hoe ze kunnen waken over de gezondheid en de veiligheid van –sporters.*

Voorstel om *waken over* te vervangen door *bijdragen tot* (= positief en actief).

Pag 24 ✓ *De inhoud van de MVS-verslagen van de sportverenigingen*

Momenteel bestaan die verslagen uit een opsomming van de maatregelen die de federaties nemen, zoals het decreet inzake medisch en ethisch verantwoord sporten oplegt. Het decreet, noch het uitvoeringsbesluit bevat generieke normen voor maatregelen rond gezond sporten (bijvoorbeeld voor een minimale leeftijdsgrens) van de federaties. Als de overheid tekortkomingen vaststelt en wil remediëren, kan dat nu alleen door een specifieke regelgeving per sporttak in te voeren.

Stuurt men hier impliciet aan op generieke richtlijnen voor het beleid van de federaties?

De Vlaamse Sportraad vindt dat geen goed idee en hoopt dat deze passage niet zo moet worden geïnterpreteerd. Inhoudelijke begeleiding van federaties in hun beleid, is wel een goed idee.

Pag 25 ✓ *De opstart van het Steunpunt beleidsrelevant onderzoek Sport*

Dat steunpunt van de derde generatie neemt opnieuw de draad op van het Steunpunt Sport, Beweging en Gezondheid (eerste generatie) en peilt naast de participatie ook naar de sportbeleving van diverse doelgroepen.

De opstart van het Steunpunt ligt al een poos achter de rug.

Naast het Steunpunt, is er behoefte aan EEN KENNISCENTRUM VOOR DE SPORT. Een taak voor het Bloso. Vergelijk met de Rapportage die ons elk jaar vanuit Nederland bereikt en die een massa nuttige gegevens bevat voor beleidsmakers.

Opvolging

De vraag blijft wat er met het actieplan gaat gebeuren en wat het gaat kosten.

Dat laatste is volgens het kabinet-Muyters nog niet aan de orde. Het gaat nog maar om een plan. Het is niet mogelijk om er nu al een prijskaartje aan te hangen.

Advies

De Vlaamse Sportraad vindt de conceptnota een uitstekend initiatief. Daar mag geen twijfel over bestaan. Dat neemt niet weg dat er enkele bedenkingen zijn. Geen kritiek, wel suggesties die de nota nog beter zouden kunnen maken: een betere begripsafbakening, opname van indicatoren voor effectmeting, herdefiniëring en verruiming van de doelgroep, erkenning van sportartsen en -kinesitherapeuten, meer aandacht voor de sport als factor in de preventieve geneeskunde, voorbereiding van een kenniscentrum voor de sport.

De conceptnota gaat uit van een draagvlak, een positieve aanpak. De Vlaamse Sportraad vraagt beleidsmakers om in de bijbehorende acties dezelfde filosofie te hanteren en geen bijkomende verplichtingen op te leggen.

Als de timing het toelaat, wil de Vlaamse Sportraad deze conceptnota graag nog met externe deskundigen bekijken, met name uit de (para)medische sector.

Frank Bulcaen, *voorzitter van de Vlaamse Sportraad*

Sophie Cools, *ondervoorzitter*

Lieven De Clercq, *secretaris*